

ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรม
นาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณ-
คุณมีอุปการะยิ่งแก่การพระศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริย-
ฐานันดรในสมณศักดิ์สูงขึ้นมีอยู่ บัดนี้ จวบกาลมทามงกคสมัย
เฉลิมพระชนมพรรษา ควรจะสถาปนาอิสริยยศพระสงฆ์ขึ้นไว้
ให้บริบูรณ์ตามตำแหน่ง

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

จึงทรงพระราชดำริว่า พระมหาโพธิวงศาจารย์ เป็นพระ
 เถระเจริญในสมณคุณธรรม สัมมาปฏิบัติ ได้ศึกษาภาษาไทย
 สอบไล่ได้จบหลักสูตรเทียบชั้นมัธยมบริบูรณ์แต่ประถมวัย ครั้น
 ได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ก็ได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนมีความ
 รอบรู้เป็นอย่างดี ได้รับหน้าที่เป็นฐานานุกรมในสมเด็จพระ
 พุฒาจารย์ พุทธสรมหาเถระ ตำแหน่งพระครูสมุห์ และพระครู
 สังฆรักษ์มาแต่ในเบื้องต้น ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดให้เป็น
 พระครูชั้นสัญญาบัตรที่พระครูวรปรีชาญาณ แล้วเลื่อนเป็น
 พระราชาคณะชั้นสามัญที่พระศาสนานุกรักษ์ ชั้นราชที่พระมงคล
 เทพมุนี ชั้นเทพและชั้นธรรมในราชทินนามเดิม ชั้นเทียบ
 รองสมเด็จพระราชาคณะที่พระมหาโพธิวงศาจารย์ โดยลำดับ
 ได้รับภาระพระพุทธานุภาพ และสังวรรักษาสมณวัตร ระเบียบ
 ปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อย สมควรแก่ตำแหน่งตลอดมา
 สามารถประกอบพระพุทธานุภาพ เป็นहितานุहितประโยชน์
 แก่พุทธจักรและอาณาจักรเป็นอเนกประการ กล่าวคือ การ
 ปรีชาศึกษา ได้เป็นครูสอนนิสิตนักธรรมแก่พระภิกษุสามเณร
 ในสำนักเรียนวัดอนงคาราม ตั้งแต่ชั้นนวกภูมิตลอดถึงชั้นเถร
 ภูมิ มาแต่สมัยเริ่มแรกมีหลักสูตรนักธรรม เป็นประธานกรรมการ
 อำนวยการศาสนศึกษาสำนักเรียนวัดอนงคาราม ตลอดจนเป็น

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

เจ้าสำนักเรียนวัดนี้ เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้ประโยคนักธรรมสนามหลวงและสนามมณฑลหลายแห่ง เป็นผู้นำประโยคนักธรรมและประโยคบาลีไปเปิดสอบในจังหวัดต่าง ๆ หลายแห่ง เป็นผู้เรียบเรียงข้อสอบนักธรรมสนามมณฑล การบริหาร ได้เป็นประธานกรรมการรักษาการวัดสุวรรณาราม เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นผู้ช่วยผู้กำกับการพระพุทธบาทสระบุรี เป็นเจ้าคณะแขวงหลังชนบุรี เป็นพระอุปัชฌายะ เป็นประธานกรรมการรักษาการวัดพิชยญาติการาม เป็นเจ้าคณะอำเภอตลิ่งชัน เป็นสาธุการูปการจังหวัดชนบุรี เป็นเจ้าคณะตรวจการภาค ๑ เป็นสมาชิกสังฆสภา เป็นเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเจ้าคณะจังหวัดชนบุรี เป็นรองประธานสังฆสภารูปที่ ๒ รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระมहाโพธิวงศาจารย์ก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การสาธุการูปการ ได้เป็นผู้อำนวยการสร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิและโรงเรียนประชาบาล ณ วัดเตาปูน จังหวัดสระบุรี อันเป็นชาติภูมิ และเป็นผู้อำนวยการสร้างอุโบสถ ณ วัดเทพพล อำเภอตลิ่งชัน จังหวัด

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

ธนบุรี ซึ่งเป็นวัดในปกครอง การสังฆมสงเคราะห์ เมื่อยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูวรปรัชญาญาณ ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่นักเรียน โรงเรียนมัธยม บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา โรงเรียนศึกษานารี และโรงเรียนประถมอนงค์ ในปัจจุบันได้เป็นผู้อุปการะโรงเรียนอานวยศิลป์

สรรพกรณียกิจซึ่ง พระมหาโพธิวงศาจารย์ ได้รับภาระปฏิบัติบำเพ็ญโดยลำดับตั้งพรรณา มาปรากฏเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว บัดนี้ พระมหาโพธิวงศาจารย์ ก็เจริญด้วยวรมหาอายุกาล วิญญูรัตตัญญูเอกรณธรรม สมบูรณ์ด้วยอาตมहितปรหิตจรรยา มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจริยาภีรัต มีวัดตจริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส สมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดร ที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนา พระมหาโพธิวงศาจารย์ขึ้นเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระมหาโพธิวงศาจารย์ ญาณวิสุทธจริยสมบัติ พุทธบริษัทประสาทกร รัตตัญญูสุนทรธรรมวิสัยภูมิหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดอนงคารามวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

คือ พระครูปลัดสุวัฒนโพธิพันธ์ อนันตปรีชา วิสุทธิสังฆานุ-
นายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูวิจิตร-
สรคุณ พระครูคู่สวด ๑ พระครูวิบูลสรภัญญ์ พระครูคู่สวด ๑
พระครูสังฆบริหาร ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระมหารัชชมังกลาจารย์ เป็น
พระเถระเจริญในสมณพรหมจรรย์อนันตปรีชา ได้ศึกษาอักษร-
สมัยรอบรู้วิชาภาษาไทย สอบไล่ได้จบหลักสูตรเทียบชั้นมัธยม
บริบูรณ์แต่ประถมวัย ครั้นได้บรรพชาอุปสมบทแล้วก็ได้ศึกษา
พระปริยัติธรรมจนมีความรู้ในหลักธรรมวินัยเป็นอย่างดี รู้ภาษา
บาลีเพียงความรู้เบื้องต้น ได้รับหน้าที่เป็นฐานานุกรมผู้ใกล้ชิด
ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส องค์
สกลมหาสังฆปริณายก ตำแหน่งพระครูสมุห์ พระครูอเนกสววัน
และพระครูธรรมธร โดยลำดับ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดให้มี
สมณศักดิ์ชั้นสัญญาบัตร ที่พระครูพุทธมณฑลปรีชา พระครู
วิบูลย์ศีลขันธ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระเนกขัมมมุนี
ชั้นราชที่พระรัชชมังกลมุนี ชั้นเทพ ชั้นธรรม ในราชทินนาม
เดิม ชั้นเทียบรองสมเด็จพระราชาคณะที่พระมหารัชชมังกลา-
จารย์ โดยลำดับ ก็รับภาระพระพุทธานุศาสน์ และสังวรใน
ศาลาจารย์วัตร รักษาระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อย

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

สมควรแก่ตำแหน่งเป็นอย่างดีตลอดมา มีอุตสาหะวิริยะอย่าง
แรงกล้า ได้ประกอบพระพุทธรศาสนาเป็นหินานุหิตประโยชน์
แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ การ
ปริยัติศึกษาได้เป็นครูสอนนักธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในสำนัก
เรียนวัดสัมพันธวงศ์ ตั้งแต่ชั้นนวกภูมิ ตลอดถึงชั้นเถรภูมิ
มาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกมีหลักสูตรนักธรรม เป็นเลขานุการคณะ
กรรมการตรวจสอบความรู้ประโยชน์นักธรรมสนามหลวง ตั้งแต่
ปีแรกเปิดการสอบ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ตลอดมาเป็นเวลาหลายปี
เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้ประโยชน์นักธรรมสนามหลวง
เป็นแม่กองสอบนักธรรมสนามสาขามณฑลภูเก็ต เป็นประธาน
กรรมการออกหนังสือธรรมจักษุ เป็นบรรณารักษ์มหามกุฏ-
ราชวิทยาลัย การบริหาร เป็นเลขานุการประจำองค์สมเด็จพระ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สกลมหาสังฆ-
ปริณายก เป็นเลขานุการและอนุกรรมการมหาเถรสมาคม เป็น
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส และวัดสัมพันธวงศ์ เป็น
เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เป็นผู้ช่วยผู้ตรวจการคณะสงฆ์ เป็น
กรรมการตรวจวัดธรรมยุตภาคใต้และมณฑลปรำจีน เป็นรอง
เจ้าคณะมณฑลภูเก็ต เป็นพระอุปัชฌายะ เป็นเจ้าคณะอำเภอ
สัมพันธวงศ์และอำเภอบางรัก เป็นรองประธานกรรมการคณะ

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

๕
๖
๗
๘
๙

ธรรมยุต เป็นประธานกรรมการคณะธรรมยุต เป็นเจ้าคณะ
ธรรมยุตจังหวัดชลบุรี นนทบุรี และปทุมธานี เป็นกรรมการ
เถรสมาคมธรรมยุต เป็นสมาชิกสังฆสภา และในปัจจุบัน
เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม การสาธารณูปการ เป็นประธาน
กรรมการรื้อย้ายและสร้างวัดธาตุทอง จังหวัดพระนคร เป็นผู้
อุปการะสนับสนุนการสร้างวัดเนรัญชรา จังหวัดเพชรบุรี และ
วัดธรรมยุตในจังหวัดระยองอีกหลายวัด โดยเฉพาะวัดสารนาถ
ธรรมาราม ได้เป็นประธานดำเนินการจัดสร้างอย่างใหญ่โต
งดงาม สำหรับที่วัดสัมพันธวงศ์ พระอุโบสถซึ่งเก่าคร่ำคร่า
ชำรุดทรุดโทรมมากก็ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
สร้างขึ้นใหม่แทนของเก่า การสังคมสงเคราะห์ ได้จัดตั้งโรงเรียน
สอนภาษาอังกฤษกลางคืนขึ้นในวัดโดยมิได้เรียกเก็บค่าเล่าเรียน
เป็นเวลา ๒๐ ปี เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอันมาก เป็น
กรรมการศึกษาและผู้อุปถัมภ์โรงเรียนเทศบาล เป็นผู้อุปถัมภ์
สมาคมศิษย์เก่าสัมพันธวงศ์ อนึ่ง พระมหาวิชัยมงคลอาจารย์
เป็นผู้เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ได้
แสดงธรรมและรจนานั่งสื่อสารคติบทความเกี่ยวกับศีลธรรม
ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองออกเผยแพร่งเป็นประโยชน์
แก่การพระศาสนาและประชาชนเป็นอันมาก

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

สรรพกรรมที่ยกซึ่ง พระมหาρχชฌม้งคลาจารย์ ได้รับภาระปฏิบัติบำเพ็ญโดยลำดับตั้งพรณนา มา ปราบกฎเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วบัดนี้ พระมหาρχชฌม้งคลาจารย์ ก็เจริญด้วยวรรมายุกาล วิยวุฒิรัตตัญญูเถรกรรมธรรม มั่นคงอยู่ในเนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจริยาภีรัต มีวัตตจริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะธรรมยุตติการูปหนึ่ง สมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนา พระมหาρχชฌม้งคลาจารย์ขึ้นเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหีรัณยบัฏว่า พระมหาρχชฌม้งคลาจารย์ วิมลญาณอุดม พรหมจารีพรตนิวิฐฐี พุทธศาสนกฤตยาทร ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสัมพันธวงค์วรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกาถ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนมงคล วิมลญาณปริษา ธรรมิกสังฆานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูสรพจน์พิลาศ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสรพจน์พิไล พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆบริหาร ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมธีรราชมหามุนี เจริญ
ในสมณคุณธรรมมีปฏิภาณปรีชา ได้ศึกษาแตกฉานในมคธ
ปริวรรตน์และอรรถธรรมวินัย สอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม
๕ ประโยค และรอบรู้อักขรสมัยทั้งสกสมัยและไพรัชชพากย์
เป็นอย่างดี ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชอาคันตุกะที่ พระสุท-
วารคุณ พระราชสุธี พระเทพเมธี และพระธรรมธีรราชมหามุนี
โดยลำดับ ได้รับความพระพุทธานุภาพ และสังวรรักษาสมณวัตร
ระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อย สมควรแก่ตำแหน่ง
เป็นอย่างดี มีอุตสาหะวิริยะในการประกอบพระพุทธานุภาพ
เป็นहितานุहितประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนก
ประการ อาทิ การปริยัติศึกษา เริ่มด้วยเป็นอุเทศอาจารย์สอน
พระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนวัดจักรวรรดิ
ราชาวาส เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้ประโยคบาลีสันาม
หลวง เป็นผู้อำนวยการศึกษาสำนักเรียนวัดจักรวรรดิราชาวาส
เป็นคณบดีมหาวิทยาลัยพายัพ เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัย
พายัพ เป็นกรรมการแปลพระไตรปิฎก เป็น
กรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระสุตตันตปิฎก การบริหาร
เป็นกรรมการสงฆ์วัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นเจ้าคณะตรวจการ
ผู้ช่วยภาคอีสาน เป็นเจ้าคณะตรวจการภาค ๓ เป็นพระ

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

อุปัชฌายะ เป็นสมาชิกสังฆสภา และเป็นรองประธานสังฆสภา รูปที่ ๒ และที่ ๑ เป็นกรรมาธิการพิจารณาสงฆ์ระดับชั้นพระคณาธิการ เป็นเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย การเผยแผ่ เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๘๘ พระธรรมธีรราชมหามุนี ได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ประเทศออสเตรเลีย ได้แสดงปาฐกถาโดยภาษาอังกฤษตามเมืองต่าง ๆ เป็นเวลา ๓ เดือน ทำให้ประชาชนชาวเมืองนั้น ๆ เกิดเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ถึงกับมีบางคนตามมาบวชในกรุงเทพฯ นับว่าได้ผลดีเป็นอันมาก อนึ่ง พระธรรมธีรราชมหามุนี เป็นผู้เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่ประชาชน ได้จาริกไปแสดงธรรมและรจนาหนังสือสารคดีบทความเกี่ยวกับศีลธรรมเผยแผร์แก่ประชาชนอยู่เนือง ๆ การพระศาสนาในต่างประเทศ พระธรรมธีรราชมหามุนีได้เป็นองค์สังฆคณาธิการในคณะสงฆ์ไทยไปร่วมปฏิบัติงานสังคายนาพระไตรปิฎกในประเทศพม่า ในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๘๖ - ๒๔๘๗ และ ๒๔๘๘ สำหรับปีแรกไป ๒ ครั้ง ๆ หลังต้องอยู่จำพรรษา ๑ พรรษา และได้รับมอบให้เป็นผู้ชำระพระวินัยปิฎกอนึ่ง ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๒ พระธรรมธีรราชมหามุนี ได้รับ

เล่ม ๕๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

แต่งตั้งให้ไปเป็นเจ้าอาวาส ณ วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย
ปรากฏว่าปฏิบัติหน้าที่ได้ผลดีเป็นอันมาก ได้แสดงธรรมและ
แสดงปาฐกถาเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ชาวอินเดียเกิดเลื่อมใส
ศรัทธา เข้าใจทราบซึ่งในหลักพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก
ถึงกับมีบางคนตามเข้ามาอุปสมบทในกรุงเทพฯ ดังที่ปรากฏ
แล้ว อนึ่ง ในระหว่างประจำอยู่ที่วัดไทยพุทธคยา ได้รับแต่งตั้ง
ให้เป็นผู้ดูแลพระภิกษุสามเณรนักศึกษาในประเทศอินเดียด้วย
พระธรรมธีรราชมหามุนีประจำอยู่ที่วัดไทยพุทธคยาเป็นเวลา
๓ ปี กับ ๕ เดือน จึงเดินทางกลับประเทศไทย

สรรพกรณียกิจซึ่ง พระธรรมธีรราชมหามุนี ได้ปฏิบัติ
บำเพ็ญโดยลำดับตั้งพรณามา ย่อมปรากฏเป็นผลดียิ่งแก่การ
พระพุทธศาสนา ประเทศชาติและประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว
บัดนี้พระธรรมธีรราชมหามุนี ก็เจริญด้วยวรมหาอายุกาล สถาวีร-
ธรรม สมบูรณ์ด้วยอาตมहितปรหิตจรรยา มั่นคงอยู่ในพรหม-
จรรย์เนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจริยาภีรัต มีวัตรจริยา
เป็นที่น่าเลื่อมใส สมควรยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่รอง
สมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนา พระธรรมธีรราช
มหามุนี ขึ้นเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตาม

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๒

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

จารึกในหิรัณยบัฏว่า พระอุบาล์คุณูปมาจารย์ ญาณวิสุทธจริยา
ปริณายก ตรีปิฎกคุณาลังการ การค้ำสารพุทธปริษัตินเตา มหา
คณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส
วรมหาวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้
๘รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนธีรคุณ ไพบูลคณิสสร บวรสังฆานู
นายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูพิศาล
สรกิจ พระครูคู่สวด ๑ พระครูพิศิษฏ์สรการ พระครูคู่สวด ๑
พระครูสังฆบริรักษ์ ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมคุณาภรณ์ เจริญใน
สมณคุณ ยินดีในเนกขัมมปฏิบัติ ได้ศึกษาแตกฉานในมจร
ปริวรรตน์และอรรถธรรมวินัย สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิ
เปรียญธรรม ๘ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระรชชา
กณะที่พระปริยัติโสภณ พระเทพเวที และพระธรรมคุณาภรณ์
โดยลำดับ ก็รับภาระพระพุทธศาสนาและสังวรรักษาสมณวัตร
ระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยสมควรแก่ตำแหน่ง
เป็นอย่างดี มีอุตสาหะวิริยะในการประกอบพระพุทธศาสนกิจ
เป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักร โดยอเนก
ประการ อาทิ การปริยัติศึกษา เริ่มด้วยเป็นอุเทศาจารย์ สอน
พระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนวัดสามพระยา

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

เล่ม ๓๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้ประโยชน์คุณธรรมและบาลีสถาปัตยกรรม เป็นกรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระไตรปิฎก เป็นหัวหน้ากรรมการแปลพระไตรปิฎก แผนกพระสูตร เป็นกรรมาธิการฝ่ายพระสูตร เป็นหัวหน้ากรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระสูตรต้นตปิฎก เป็นรองแม่กองบาลีสถาปัตยกรรม เป็นแม่กองบาลีสถาปัตยกรรม เป็นพระคณาจารย์ตรีในทางธรรมาธิการบริหาร เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสามพระยา เป็นเจ้าคณะหมวดบางขุนพรหม แขวงกลางจังหวัดพระนคร เป็นรองเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก และทำการแทนเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก เป็นสมาชิกสังฆสภา เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษา เป็นกรรมการและเลขาธิการคณะกรรมการสังฆาตติระเบียบพระคณาธิการ เป็นเผยแพร่จังหวัดพระนคร เป็นเจ้าคณะอำเภอบางกอกน้อย ธนบุรี เป็นพระอุปัชฌายะ เป็นหัวหน้าพระธรรมธร เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษา สาธารณูปการ เป็นเจ้าคณะจังหวัดพระนคร เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การศึกษา ในปัจจุบันเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม อหัง ในทางเทศนา ปรากฏว่า พระธรรมคุณาภรณ์ เป็นผู้ปฏิบัติงานไวยาหารวิจิตรไพเราะสามารถยังกุศลส่วนธรรมสวนมัยให้สำเร็จแก่มวลพุทธบริษัทได้ในทุกโอกาส นับว่าเป็นองค์

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

ธรรมกถึกผู้ฉลาดในวิธีเทศนา จึงทรงพระกรุณาโปรดยกเป็น
 พระคณาจารย์เอกในทางเทศนา อนึ่ง พระธรรมคุณากรณีได้
 เดินทางไปเยือนชาวพุทธในสหพันธ์มาเลเซียหลายครั้ง ได้แสดง
 ธรรมและปาฐกถาให้ชาวมาเลเซียได้ทราบซึ่งในหลักพระพุทธ
 ศาสนาเป็นอย่างดี จนปรากฏเป็นที่นิยมนับถือคุ้นเคยของชาว
 พุทธในมาเลเซียเป็นจำนวนมาก ต่างได้พากันติดตามเข้ามา
 ในกรุงเทพฯ และพักที่วัดสามพระยา มีชาวมาเลเซียหลายคณะ
 ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายความจงรักภักดีอยู่เนือง ๆ
 นับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็น
 การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีอันดี การสังคมนาถระที่ พระธรรม-
 คุณากรณีได้สร้างตึกเป็นที่รับรองขึ้น ๑ หลัง เป็นตึกใหญ่ ๔ ชั้น
 สำหรับรับรองพระภิกษุสามเณรต่างจังหวัดได้มาพักและเป็นที่
 รับรองแขกชาวพุทธในต่างประเทศทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ กับ
 ได้สร้างศาลาใหญ่ขึ้น ๒ หลัง สำหรับใช้เป็นที่สอบประโยค
 นักธรรมและบาลีสนามหลวง เป็นที่อบรมพระคณาธิการ เป็นที่
 อบรมศีลธรรมจรรยาของสมาคมพระพุทธศาสนา กับได้อนุญาต
 ให้กระทรวงทบวงกรมต่างๆ ใช้เป็นที่สอบแข่งขันวิชาข้าราชการ
 พดเรื่อน และเป็นที่อบรมกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วราชอาณาจักร
 นับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และ
 ประชาชน

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

สรรพกรณียกิจซึ่ง พระธรรมคุณากรณ์ ได้รับการปฏิบัติ
บำเพ็ญโดยลำดับ ดังพรรณนามา ย่อมปรากฏเป็นผลดีแก่การ
พระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว
บัดนี้ พระธรรมคุณากรณ์ก็เจริญด้วยวรมหาอายุกาล รัตตัญญูเถร-
กรรมธรรม สมบูรณ์ด้วยอาตมहितปรหิตจรรยา มั่นคงอยู่ใน
พรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจรรย์าภิรัต มีวัตร
จริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส สมควรยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดร
ที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนา พระธรรม-
คุณากรณ์ ขึ้นเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนาม
ตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระธรรมปัญญาบดี ศรีวิสุทธคุณ
วิบุลย์ปรีชาญาณนายก ตรีปิฎกคุณาลังการวิภูสิต มหาคณิสสร
บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสามพระยา พระอารามหลวง
มีฐานานุกรมตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒน-
ศีลคุณ อุดุลคณิสสร ฐราทรมหาคณานุกรม ๑ พระครูวินัยธร ๑
พระครูธรรมธร ๑ พระครูสรวิชัย พระครูคู่สวด ๑ พระครูไกรสร
วิลาส พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆมนตรีรักษ์ ๑ พระครูสมุห์ ๑
พระครูใบฎีกา ๑

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๑๒๒ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๖

ขออาราธนาพระคุณผู้ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณฐานันดร
เพิ่มอิสริยยศในครั้งนี้ จงรับธุระพระพุทธานุศาสน์ เป็นภาระ
สั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณร
ในคณะและในพระอาราม ตามสมควรแก่กำลังและอิสริยยศซึ่ง
พระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณะ สุข พล ปฏิภาณ
คุณสารสิริสวัสดิ จิรัฏฐิติ วิรุพหิไพบูลย์ ในพระพุทธานุศาสน์
เทอญ ฯ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖
เป็นปีที่ ๑๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ต. ชนระวัชต์

นายกรัฐมนตรี